

สารนิพนธ์

เรื่อง การฆ่าตัวตายและประเด็นปัญหาทางสังคมในภาพยนตร์อนิเมชันเรื่อง Colorful

โดย

นางสาว บุชบา คำหนู

รหัสนักศึกษา 620510832

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2565

ลิขสิทธิ์ของคณะอักษรศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร

ชื่อเรื่องสารนิพนธ์	การฆ่าตัวตายและประเด็นปัญหาทางสังคมในภาพยนตร์อนิเมชันเรื่อง Colorful
ผู้เขียน	นางสาว บุษบา คำนุ
ชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์สรเสริญ สันติธัญวงศ์
สาขาวิชา	เอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์
ปีการศึกษา	2565

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์เรื่อง “การฆ่าตัวตายและประเด็นปัญหาทางสังคมในภาพยนตร์อนิเมชันเรื่อง Colorful” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาสังคมญี่ปุ่นที่นำไปสู่ประเด็นการฆ่าตัวตาย ผ่านภาพยนตร์อนิเมชันเรื่อง Colorful โดยมีวิธีการศึกษาจากการวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับรากฐานทางวัฒนธรรม และแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่เป็นปัญหาสังคมญี่ปุ่นในปัจจุบัน เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบแนวความคิดในการวิเคราะห์

จากผลการศึกษาพบว่า รากฐานและแนวคิดในเชิงวัฒนธรรม โดยเฉพาะมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับความตายและการฆ่าตัวตายมีส่วนสำคัญต่อประเด็นการฆ่าตัวตายของตัวละครในเรื่อง เช่น การเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยของสังคมญี่ปุ่น ความเจริญของประเทศญี่ปุ่นที่มาพร้อมปัญหา รากฐานทางวัฒนธรรมของสังคมญี่ปุ่น สภาพเศรษฐกิจทางสังคมและวัฒนธรรมแวดล้อม ศาสนาความเชื่อเกี่ยวกับโลกของวิญญาณและความตาย การค้าประเวณีในประเทศญี่ปุ่น การกลั่นแกล้งรังแก ปัญหาในครอบครัว และความกดดันจากการศึกษา ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การฆ่าตัวตาย

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์เรื่องการฆ่าตัวตายและประเด็นปัญหาทางสังคมในภาพยนตร์อนิเมชันเรื่อง Colorful เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชา 450 112 การศึกษาเอกเทศ (Independent Study)

สารนิพนธ์ชิ้นนี้สามารถสำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับการกรุณาอย่างสูงจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สรรเสริญ สันติธัญวงศ์ อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยที่กรุณาให้คำแนะนำ และคำปรึกษา ตลอดจนการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง จนทำให้งานวิจัยในครั้งนี้เสร็จสมบูรณ์ ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณอาจารย์อย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ และขอขอบคุณครอบครัว และเพื่อน ๆ ที่คอยให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ ตลอดจนให้กำลังใจ ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้การศึกษาวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ผู้วิจัยหวังว่า งานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจ หากมีข้อบกพร่อง หรือข้อผิดพลาดประการใด ข้าพเจ้าขออภัยไว้ ณ ที่นี้

นางสาว บุชบา คำนุ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ข
สารบัญ	ค
สารบัญรูปภาพ	จ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ที่มาและความสำคัญ	1
1.2 วัตถุประสงค์	2
1.3 ขอบเขตการศึกษา	2
1.4 วิธีการดำเนินงาน	2
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	2
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้อง	
2.1 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการฆ่าตัวตายในภาพยนตร์และวรรณกรรมในประเทศญี่ปุ่น	3
บทที่ 3 ปัญหาสังคมและประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการฆ่าตัวตายของประเทศญี่ปุ่น	
3.1 การเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยของสังคมญี่ปุ่น	7
3.2 สังคมญี่ปุ่น : ความเจริญที่มาพร้อมปัญหา	9
3.3 การฆ่าตัวตายกับรากฐานทางวัฒนธรรมของสังคมญี่ปุ่น	12
บทที่ 4 ประเด็นปัญหาทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการฆ่าตัวตายในภาพยนตร์	
4.1 สภาพเศรษฐกิจทางสังคมและวัฒนธรรมแวดล้อมที่ส่งผลต่อการฆ่าตัวตาย	15
4.2 ศาสนา ความเชื่อเกี่ยวกับโลกของวิญญาณและความตาย	16
4.3 การค้าประเวณีในประเทศญี่ปุ่น	17
4.4 การกลั่นแกล้งรังแก	17
4.5 ปัญหาในครอบครัว	18

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.6 ความกดดันจากการศึกษา	19
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา	20
บรรณานุกรม	21
ประวัติผู้วิจัย	23

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 ประเทศญี่ปุ่นในปัจจุบัน	14
ภาพที่ 2 ยมชุตในเรือ	15
ภาพที่ 3 ฮิโรกะเดินเข้าโรงแรมกับชายวัยกลางคน	16
ภาพที่ 4 มาโคโตะถูกเพื่อนในห้องแก๊ง	17
ภาพที่ 5 มาโคโตะถูกทำร้ายร่างกาย	17
ภาพที่ 6 การพูดคุยระหว่างกินข้าวร่วมกันในครอบครัว	17
ภาพที่ 7 แม่ของมาโคโตะเดินออกจากโรงแรมมากับครูสอนเต้น	18
ภาพที่ 8 โคโตะถูกอาจารย์เรียกไปคุยเรื่องผลการเรียน	18

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

ภาพยนตร์ Colorful สร้างมาจากนิยายชื่อดังของ เอโตะ โมริ ได้รับการแปลเป็นภาษาไทยโดย วียะดา คาวางุจิ ในปี 2003 ใช้ชื่อว่า “เมื่อสวรรค์ให้รางวัลผม” โดยภาพยนตร์นำเสนอเรื่องราวของวิญญาณตนหนึ่งที่ได้รับโอกาสให้มาใช้ชีวิตใหม่ในร่างของเด็กผู้ชายวัย 14 ปีที่ฆ่าตัวตายโดยทานยาเกินขนาด ชื่อว่า “โคบายาชิ มาโคโตะ” มาโคโตะมีนิสัยที่เจี๊ยบขริ่มและรักสงบ จึงทำให้ไม่มีเพื่อนและมีคนคอยกลั่นแกล้งจนได้รับบาดเจ็บและอับอายอยู่บ่อยครั้ง อีกทั้งก่อนวันเกิดเหตุ มาโคโตะ บังเอิญเห็นคนที่ตนแอบชอบเดินเข้าโรงแรมกับชายวัยกลางคนพร้อมกับแม่ของเขาที่เดินออกมาจากโรงแรมเดียวกันกับครูสอนเต้นฟลามิงโก้ของเธอ ทั้งหมดที่ มาโคโตะเจอกลายเป็นปัญหาใหญ่เพราะไม่สามารถปรึกษาใครได้ จึงทำให้เขาตัดสินใจฆ่าตัวตายในเช้าวันต่อมา วิญญาณคิดว่า มาโคโตะอาศัยอยู่กับครอบครัวที่อบอุ่นและดูแลเอาใจใส่เช่นนี้จึงนึกสงสัยว่าเหตุใด มาโคโตะถึงฆ่าตัวตาย อีกทั้งเขาในร่าง มาโคโตะจะต้องตามหาความผิดที่ตัวเองทำไว้ให้เจอก่อนเวลาที่กำหนดไว้ ไม่เช่นนั้นเขาจะต้องเสียชีวิตอีกครั้ง โดยวิญญาณตนนี้มีปุระปุระเป็นผู้ให้คำแนะนำต่าง ๆ หลังจากนั้นไม่นานวิญญาณก็ทราบเหตุผลที่ทำให้ มาโคโตะฆ่าตัวตาย หลังจากเขาทราบความจริงบางประการที่เกี่ยวกับพ่อแม่ ทำให้เขาเริ่มเปิดใจให้กับครอบครัวมากขึ้น ตอนจบของเรื่อง มาโคโตะ มีความคิดแง่บวกมากขึ้น มากต่อการใช้ชีวิตเมื่อเทียบกับแต่ก่อน ที่เขามองว่าชีวิตคนเราไม่ได้มีแค่สี่เดียวแต่มีทั้งสิ่งที่สวยงามและสิ่งที่น่าซึ้งอีกทั้งเมื่อปุระปุระถามถึงความผิดพลาดในอดีตของเขา เขาก็สามารถตอบได้ในทันทีว่าเขาฆ่าตัวเอง และด้วยเหตุนี้จึงทำให้เขาได้รับโอกาสให้สามารถมีชีวิตอยู่ต่อไปได้ และวิญญาณได้พบความจริงว่าเขาก็คือ โคบายาชิ มาโคโตะ นั่นเอง

ปัญหาสังคมญี่ปุ่น จากเนื้อหาของเรื่องทำให้เห็นประเด็นหลัก ๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการคาดหวังในสังคม การถูกกลั่นแกล้ง การขายบริการทางเพศในวัยเด็ก ปัญหาความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การฆ่าตัวตาย ซึ่งปัญหาการฆ่าตัวตายนี้ จากผลสำรวจพบว่าสำเร็จประมาณ 9 ใน 10 มีความเจ็บป่วยทางจิตเวชอย่างใดอย่างหนึ่งขณะทำการฆ่าตัวตาย โดยมีสาเหตุสำคัญคือภาวะซึมเศร้า ปัจจัยต่อมาคือ ปัจจัยทางสังคมที่พบในคนที่ฆ่าตัวตาย เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาสัมพันธภาพ สังคมที่เน้นบริโภคนิยม ผู้คนต้องดิ้นรน แข่งขัน เกิดความเครียด ส่งผลให้การฆ่าตัวตายในสังคมนั้นเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ การสื่อสารที่มีความทันสมัย รวดเร็ว ไร้พรมแดนในปัจจุบัน อาจส่งผลให้เกิดการเลียนแบบพฤติกรรมกรรมการฆ่าตัวตายได้ ซึ่งการศึกษาวิเคราะห์นี้ เป็นการศึกษาและสำรวจถึงสาเหตุและประเด็นต่างๆที่ถูกนำเสนอผ่านเหตุการณ์ในภาพยนตร์ ซึ่งนำไปสู่การฆ่าตัวตายของ มาโคโตะ ยังเป็นประเด็นประเด็นปัญหาในสังคมญี่ปุ่นที่ผู้สร้างได้กล่าว

1.2 วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาปัญหาสังคมญี่ปุ่นที่นำไปสู่ประเด็นการฆ่าตัวตาย ผ่านภาพยนตร์เรื่อง colorful

1.3 ขอบเขตการศึกษา

ปัญหาสังคมในญี่ปุ่นและประเด็นการฆ่าตัวตายในภาพยนตร์อนิเมชันเรื่อง Colorful

1.4 วิธีการดำเนินงาน

1.4.1. ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องปัญหาสังคมญี่ปุ่นและการฆ่าตัวตาย

1.4.2. รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องและวิเคราะห์ข้อมูล

1.4.3. เรียบเรียงและสรุปผลการศึกษาในรูปแบบของบทความวิจัย

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทำให้ทราบถึงประเด็นปัญหาสังคมญี่ปุ่นที่นำไปสู่การฆ่าตัวตายที่ถ่ายทอดผ่านภาพยนตร์อนิเมชันเรื่อง Colorful

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง “การฆ่าตัวตายและประเด็นปัญหาทางสังคมในภาพยนตร์อนิเมชันเรื่อง Colorful” ผู้วิจัยได้ศึกษาบทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยยึดแนวคิดและบทความที่เกี่ยวข้องเป็นตัวตั้ง และใช้ข้อมูลจากหนังสือและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นเอกสารประกอบการค้นคว้า ได้แก่

2.1 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการฆ่าตัวตายในภาพยนตร์และวรรณกรรมในประเทศญี่ปุ่น

มโนทัศน์เรื่องการฆ่าตัวตายในวัฒนธรรมญี่ปุ่นในภาพยนตร์เรื่อง Suicide Club (2557) เรียบเรียงโดย นางสาวชिरา แสนท้าว ได้กล่าวว่า ภาพยนตร์เรื่อง Suicide Club ของผู้กำกับโซโนะ ชิอนั้น เป็นภาพยนตร์ที่ต้องการแสดงให้เห็นผลกระทบด้านลบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่ต้องการความทันสมัยและความสมบูรณ์แบบตามอุดมคติ แต่สิ่งเหล่านี้ก็ทำให้คนในสังคมมีความคิดที่แตกต่างกันออกไป การหลงอยู่กับสื่อสมัยใหม่ที่ครอบงำความคิดจนโยนไปสู่ปัญหาการฆ่าตัวตายที่ถือว่าเป็นปัญหาสำคัญของประเทศ ทำให้ภาพยนตร์เรื่องนี้ต้องการถ่ายทอดความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในสังคมญี่ปุ่นออกมาเป็นภาพยนตร์เพื่อเป็นข้อคิดเตือนใจให้กับคนในสังคม

แกะรอยการฆ่าตัวตายของตะไซ โอซามุ : กรณีศึกษาวรรณกรรมแปลเรื่องสูญสิ้นความเป็นคน (2560) เรียบเรียงโดย นางสาวกรชนก ศรีพรหม ผลการศึกษาพบว่า ตะไซ โอซามุได้ถ่ายทอดตัวตนของเขาออกไปในผลงานเรื่องสูญสิ้นความเป็นคนไว้เกือบสมบูรณ์ หากผู้อ่านที่เคยอ่านผลงานของตะไซมาก่อน แต่ไม่เข้าใจในความคิดของตัวละคร หรือใครที่เคยศึกษาถึงประวัตินักเขียนญี่ปุ่นที่ฆ่าตัวตายอย่างตะไซ โอซามุมาก่อนแล้ว ไม่เข้าใจอารมณ์ของตัวละครที่ส่งผลไปยังการตัดสินใจฆ่าตัวตายของเขา การอ่านชีวประวัติและวรรณกรรมเรื่องสูญสิ้นความเป็นคนไปพร้อมๆกัน จะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจอารมณ์ของตะไซและความคิดของตัวละครมากยิ่งขึ้น สาเหตุของการฆ่าตัวตายในแต่ละครั้ง เกิดจากการอยากหนีปัญหาเป็นสิ่งที่ตั้งต้น ความอึดอัดและผิดหวังที่ทับถมมาตั้งแต่อดีตเป็นตัวเร่ง และท้ายที่สุดความล้มเหลวหรือความสิ้นหวังจะเป็นสิ่งที่ทำให้ตะไซตัดสินใจฆ่าตัวตาย

ปัจจัยด้านการศึกษาการที่ส่งผลให้เกิดการฆ่าตัวตาย (2559) เรียบเรียงโดย นางสาวมลชนก มีเผ่าพงษ์ จากการวิเคราะห์ข้อมูลผู้ศึกษาขอสรุปผลการศึกษาได้ว่า ปัจจัยด้านการศึกษาญี่ปุ่น เนื่องจากญี่ปุ่นมีระบบการศึกษาที่ต้องเคี่ยวเข็ญเด็กอย่างหนักขาดความยืดหยุ่น เป็นการเรียนที่แบบจำเพื่อไปสอบ ต้องเตรียมตัวสอบเข้ามัธยมปลายและมหาวิทยาลัย ดังนั้นขบวนการดังกล่าวนี้จึงมีส่วน อย่างมากในการที่เป็นตัวเร่งและผลักดันทำให้พฤติกรรมของนักเรียนญี่ปุ่นก็บกบดอย่างมากจากการต้องเรียนสู้กับเพื่อนและระบบการศึกษาแบบญี่ปุ่นตั้งแต่เด็ก แทบจะเรียกได้ว่าไม่มีเวลาให้พักหายใจเลย เพราะการเตรียมตัวเข้ามหาวิทยาลัยที่มี

ชื่อเสียงและดีๆของญี่ปุ่นต้องเริ่มตั้งแต่เด็ก ซึ่งการสอบแข่งขันในแต่ละครั้งเด็กๆจะได้รับความกดดันสูงมาก จึงเหมือนว่า หากทำพลาดเพียงครั้งเดียว ก็ทำให้รู้สึกหมดหวังในชีวิตได้ คนกลุ่มนี้จึงรู้สึกกลัวและผิดหวังอย่างรุนแรง ประกอบด้วยญี่ปุ่นเป็นสังคมที่ไม่ให้โอกาสการแก้ไขกลับตัวและเป็นสังคมที่คิดมากเรื่องความอับอายในชีวิต อีกทั้งสาเหตุของระบบการศึกษาวิธีการเรียนและระบบการศึกษาแบบนี้ รวมทั้งลักษณะของแนวความคิดของคนญี่ปุ่นในเรื่องความเก๋บกด ไม่แสดงความรู้สึกมากนัก ส่งผลให้เด็กที่กำลังมีแนวโน้มว่าจะฆ่าตัวตาย มักจะไม่มีใครรู้ว่า จะฆ่าตัวตาย ปัจจัยหลายอย่างที่เป็นตัวบีบบังคับทำให้การสื่อสารในครอบครัวคนญี่ปุ่นพ่อแม่กับลูกใช้เวลาพูดคุยกันน้อยลงมากและเด็กไม่สามารถเล่าความเครียดภายในได้

แนวคิดเรื่องการฆ่าตัวตายในสังคมญี่ปุ่น ผ่านภาพยนตร์เรื่อง Suicide Club (2556) เรียบเรียงโดย นางสาวณิชากุล จุลบล ผลการศึกษาพบว่า การฆ่าตัวตายของคนญี่ปุ่นนั้น ได้รับอิทธิพลมาจากความคิด ความเชื่อเรื่องการฆ่าตัวตายในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของวัฒนธรรมประเพณี ความกดดันทางสังคม สื่อต่างๆ และค่านิยมที่มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งคนญี่ปุ่นในสมัยเอโดะมีความเชื่อว่าการฆ่าตัวตาย ตามแนวคิดของลัทธิซุอิโด ว่าการฆ่าตัวตายนั้นเป็นการเรื่องที่น่ายกย่องเพราะถือเป็นการทำเพื่อประเทศชาติ และกระทำที่กล้าหาญ ความตายเท่านั้นที่สามารถล้างการเสียชื่อเสียงได้ ถึงแม้ว่าในปัจจุบันการกระทำบางอย่าง อาจจางหายไปบ้างในสังคม และไม่ได้รับความยกย่องในสังคมเหมือนอดีต แต่ความเชื่อของคนญี่ปุ่น ก็ยังมองว่า การฆ่าตัวตายเพื่อให้สิ่งอื่นดำรงอยู่ต่อไป ถือว่าไม่ได้เป็นการกระทำที่เป็นบาป แต่เป็นการกระทำเพื่อล้างบาป ซึ่งตรงกันข้ามกับแนวคิดการฆ่าตัวตายของพุทธศาสนาโดยสิ้นเชิง

ปัญหาสังคมญี่ปุ่นที่สะท้อนจากการ์ตูนเรื่อง Colorful (2558) เรียบเรียงโดย นางสาวลลิตา วงแหวน ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาสังคมญี่ปุ่นนั้นเกิดจาก 2 ปัจจัยหลักด้วยกัน ซึ่งปัจจัยแรกนั้น คือ เกิดจากค่านิยมและอุดมการณ์ของคนญี่ปุ่นที่ต้องการจะเป็นใหญ่เหนือชาติอื่น ซึ่งสามารถเห็นได้จากการที่ญี่ปุ่นพยายามยึดครองประเทศต่างๆ ในเอเชียและช่วงหลังสงครามที่พัฒนาเศรษฐกิจจนกลายเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจอันดับสองของโลกภายในเวลาไม่กี่ทศวรรษได้ และอีกปัจจัยหนึ่ง คือ เกิดจากสังคมญี่ปุ่นเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมทุนนิยม ซึ่งแม้ว่าประชากรจะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีสุขสบายขึ้น แต่สังคมทุนนิยมก็มีข้อเสียเช่นกัน คือ เป็นสังคมที่มีแต่ความเร่งรีบ ความกดดันและความเครียดสูง ผู้คนต่างคนต่างอยู่ และเป็นสังคมบริโภคนิยม ด้วยเหตุนี้ จึงก่อให้เกิดปัญหาสังคมดังกล่าวขึ้นในประเทศญี่ปุ่น นอกจากนี้ ในกรณีปัญหาการฆ่าตัวตายในวัยเด็กนั้นก็ยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่ส่งผลให้เกิดขึ้นได้อีกด้วย

การนำเสนอภาพปัญหาสังคมญี่ปุ่นในวรรณกรรมแปล เรื่อง ไปตายด้วยกันไหม (2564) เรียบเรียงโดย นางสาวน้ำเพชร เบญจนราษฎร์ ผลการศึกษาพบว่า วรรณกรรมเรื่องไปตายด้วยกันไหม ได้ใช้โครงเรื่องของ การสืบสวนสอบสวนมานำเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นกับเยาวชนในสังคมญี่ปุ่น ซึ่งปมปัญหาของตัวละครแต่ละตัวเป็นภาพแทนของปัญหาที่แตกต่างกันไป โดยสามารถแบ่งได้เป็น 4 ด้าน คือ ปัญหาในครอบครัว ปัญหาใน

โรงเรียน ปัญหาที่เกิดจากปัญหาสุขภาพและความพิการ และปัญหาจากการเป็นสังคมที่เจริญด้านวัตถุแต่ผู้คนขาดสิ่งยึดเหนี่ยวด้านจิตใจ ซึ่งปัญหาดังกล่าวนำไปสู่ปัญหาการฆ่าตัวตายในกลุ่มเยาวชนญี่ปุ่น นอกจากนี้วินัยยังได้สอดแทรกแนวทางการแก้ไขปัญหา ซึ่งก็คือการหันหน้ามาพูดคุยและรับฟังปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็ก เพื่อจะได้หาวิธีในการช่วยเหลือเด็กได้และทำให้เด็กหันมาแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการอื่นที่ไม่ใช่การฆ่าตัวตายผ่านการคลี่คลายโครงเรื่องไว้ด้วย

ภาพสะท้อนสังคมญี่ปุ่นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จากแอนิเมชัน เรื่อง 7 นช. แดน 2 ห้อง 6 (2558) เรียบเรียงโดย นางสาวนาตาชา พิศาลอักษรเลิศกุล จากการศึกษาพบว่า สังคมญี่ปุ่นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 หลังการยึดครองของสหรัฐอเมริกา คนญี่ปุ่นยังเผชิญกับความยากจน เด็กต้องออกมาทำงานหาเลี้ยงชีพ ครอบครัวหลายครอบครัวเหลือเพียงแม่กับลูก ทำให้แม่ต้องหาเลี้ยงครอบครัวเพียงลำพัง ผลจากสงครามทำให้อาหารและข้าวของเครื่องใช้มีราคาแพงขึ้นมาก ต้องนำเสื้อผ้าของมีค่าไปแลกอาหารกับชานา ชานาบางคนเห็นแก่ตัวจึงถือโอกาสในการเรียกร้องสิ่งของเกินกว่าราคาจริง ชานาบางคนก็ให้แลกร่างกายกับอาหารเพียงเล็กน้อยบางครอบครัวต้องขายลูกให้กับสถานขายบริการ เด็กบางคนถูกทิ้ง เพราะความลำบากจากสภาวะหลังสงครามทำให้ไม่สามารถเลี้ยงดูต่อไปได้ บางคนพ่อแม่เสียชีวิตจากสงครามจนต้องขโมยอาหารเพื่อความอยู่รอด นอกจากนี้ยังมีปัญหาความเสื่อมทางพฤติกรรมและปัญหาความเสื่อมทางศีลธรรมของทหารอเมริกัน ปัญหาความไม่เป็นระเบียบในสังคมผู้ใหญ่ เช่น มีการข่มขืนทั้งเด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชายที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ค้ามนุษย์ ให้สินบน เป็นต้น และปัญหาการฆ่าตัวตายในหมู่วัยรุ่น เนื่องจากความกดดันจากครอบครัว ความกดดันจากการสอบและความขัดแย้งกับครอบครัวในการเลือกคู่ครอง อีกทั้งปัญหาที่เกิดจากพวก ๑๘ มงกุฎจากต่างประเทศก็พบมากในสังคมญี่ปุ่น คนญี่ปุ่นนั้นหลงใหลชาวอเมริกันมาก ทำให้หลงเชื่ออย่างง่ายดาย

มหานครดิสโทเปียในอาชุนิยายญี่ปุ่นเรื่อง “ราตรีสีเลือด” (2561) เรียบเรียงโดย ปราง ศรีอรุณ ได้กล่าวว่า อาชุนิยายเรื่อง ราตรีสีเลือด ได้นำเสนอให้เห็นถึงสังคมเมืองที่เต็มไปด้วยความวุ่นวายโกลาหลและกำลังพัฒนาไปสู่ด้านลบมากขึ้นเรื่อยๆสวนทางกับความเป็นเมืองที่มีความซับซ้อน (complex) และเต็มไปด้วยความก้าวหน้ามากขึ้นตามกาลเวลา อาชุนิยายเรื่องนี้ได้ นำเสนอว่าตัวละครหลายตัวในเรื่องเป็นบุคคลที่กำลังเผชิญหน้ากับปัญหาบางอย่างอาทิยูคาริ ที่กลายมาเป็นฆาตกรต่อเนื่องเพราะปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและปัญหาการถูกกีดกันออกจากกลุ่มสังคมทั่วไป เสมือนกับเป็นการวิจารณ์ว่าผู้คนในสังคมเมืองต่างคนต่างดำเนินชีวิตไปโดยไม่เหลียวแลสิ่งรอบข้างจนนำไปสู่การเกิดปัญหาความรุนแรงตั้งแต่ในระดับปัจเจกไปจนถึงระดับโครงสร้างของสังคม นอกจากนี้การใช้ฉากแบบ psychotopography ซึ่งนำเสนอให้เห็นภาวะที่จิตใจของฆาตกรต่อเนื่องและพื้นที่ของสังคมเมืองผสมปนเปกันจนแยกไม่ออก ยังสื่อถึงอันตรายที่แฝงอยู่ในพื้นที่เมือง และการที่ตัวละครถูกสังคมเมืองกลืนกินจนไม่สามารถ หาทางออกจากพื้นที่อันเต็มไปด้วยความดำมืดได้ กล่าวได้ว่าอาชุนิยายเรื่องนี้ได้เปิดเผยปัญหาในสังคมเมืองใหญ่ผ่านการบรรยายด้านลบของฉากและตัว

ละคร โดยเฉพาะตัวละคร ฆาตกรต่อเนื่อง โดยการเปิดเผยให้เห็นปัญหาต่างๆ ผ่านฉากแบดดิสโทเปียที่นำผู้อ่านไปสู่โลก ที่เต็มไปด้วยความน่าสะพรึงกลัวไม่ได้มีจุดประสงค์เพื่อให้เราหดหู่นิ่งกับสังคมอันเต็มไปด้วยความดำมืดไร้ทางออก แต่เป็นการนำเสนอให้เห็นตัวอย่างของสิ่งที่อาจจะเกิดขึ้นในภายภาคหน้าหากเราไม่สามารถเข้าถึงสาเหตุของปัญหาในปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้ฉากแบดดิสโทเปียจึงเป็นการย้ำเตือนให้ผู้อ่านตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาเพื่อให้เราช่วยกันลงมือป้องกันแก้ไขไม่ให้สังคมที่อยู่อาศัยพัฒนาไปสู่ความเลวร้ายในอนาคต

บทที่ 3

ปัญหาสังคมและประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการฆ่าตัวตายของประเทศญี่ปุ่น

3.1 การเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยของสังคมญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่นถูกมองจากโลกภายนอกว่า เป็นชนชาติที่แสดงออกถึงความเป็นกลุ่มของตนเองเป็นอย่างมาก แยกตัวอยู่โดดเดี่ยวจากชาติอื่น มีความกลมเกลียวกันในพวกพ้องสูง แต่หากศึกษาเรื่องราวในประวัติศาสตร์จะเห็นว่า “ความเป็นกลุ่ม” นี้เป็นความนึกคิดและการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมของคนญี่ปุ่นตั้งแต่ในอดีต เพราะสังคมญี่ปุ่นพัฒนามาจากสังคมแบบเกษตรกรรม และอิทธิพลของคำสอนตามตำราสำหรับของขงจื้อ และหากพิจารณาจะทำให้ทราบว่า “ความเป็นกลุ่ม” นี้เป็นสิ่งสำคัญส่วนหนึ่งที่ทำให้ญี่ปุ่นประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการธุรกิจ และเป็นประเทศที่มีประสิทธิภาพในปัจจุบัน

ยุคสมัยเปลี่ยนสังคมญี่ปุ่นจึงเปลี่ยนไป ทฤษฎีวิวัฒนาการมักจะมีความหมายในแง่ของการเปลี่ยนแปลงจากแบบง่ายไปยาก แบบที่ด้อยความเจริญไปเป็นแบบที่เจริญ ปัจจัยทางเศรษฐกิจมีบทบาทต่อระบบโครงสร้างสังคม เมื่อประชากรเพิ่ม ความต้องการผลผลิตก็เพิ่มตามขึ้นมา เมื่อสังคมมีขนาดใหญ่ขึ้นวิธีการผลิตก็ต้องเปลี่ยนเพื่อให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดการปฏิวัติเกษตรกรรม เกิดชนชั้นและกลายเป็นเมืองขึ้น ญี่ปุ่นก็เช่นเดียวกัน เมื่อประชากรเพิ่มขึ้น ระบบเศรษฐกิจเกิดการเปลี่ยนแปลง อีกทั้งอิทธิพลจากชาติตะวันตกที่บีบบังคับให้ญี่ปุ่นต้องเปิดประเทศ ในช่วงศตวรรษที่ 18 -19 และการตกอยู่ภายใต้การครอบครองของพันธมิตรหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ่งเหล่านี้ ล้วนทำให้สภาพทางสังคมและวัฒนธรรมของญี่ปุ่นเปลี่ยนแปลงไป

ศิริพร ดาบเพชร (2560) ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของญี่ปุ่นตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ถึงปัจจุบัน แบ่งช่วงเวลาศึกษาออกเป็น 4 ช่วง คือ

1. ค.ศ. 1945-1952 ได้แก่ นโยบายของฝ่ายสัมพันธมิตรเพื่อปฏิรูปเศรษฐกิจและวางรากฐานสังคมประชาธิปไตยในญี่ปุ่น
2. ทศวรรษ 1950 – 1970 เป็นช่วงที่ญี่ปุ่นฟื้นตัวทางเศรษฐกิจ โดยมีปัจจัยหลักจากสงครามเกาหลี (ค.ศ.1950-1953) ที่สหรัฐอเมริกาให้ญี่ปุ่นเป็นฐานการผลิตสินค้าปัจจัย ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจญี่ปุ่นฟื้นตัวและเติบโตต่อเนื่องมาจนทศวรรษ 1970 ที่ญี่ปุ่นขึ้นเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจของโลก
3. ทศวรรษ 1980-1990 ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการดำเนินนโยบายต่างประเทศและเศรษฐกิจของญี่ปุ่นในช่วงนี้ คือ การพังทลายของกำแพงเบอร์ลินใน ค.ศ. 1989 การล่มสลายของสหภาพโซเวียตและการสิ้นสุดสงครามเย็น สงครามอ่าวเปอร์เซีย ใน ค.ศ. 1991 และภาวะเศรษฐกิจถดถอยในทศวรรษ 1990

4. ทศวรรษ 2000-2010 เป็นช่วงที่ปัจจัยภายนอกคือ ผลกระทบจากเศรษฐกิจโลกทำให้ญี่ปุ่นต้องประคองตัวด้านเศรษฐกิจและหันมาให้ความสำคัญกับการส่งออกทางวัฒนธรรมเพื่อขยายช่องทางทางเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่ในเวทีการเมืองโลก ญี่ปุ่นถูกกดดันมากขึ้นให้เข้าร่วมรับผิดชอบด้านสันติภาพของโลก ซึ่งเกี่ยวข้องกับการแก้ไขรัฐธรรมนูญมาตรา 9 ของญี่ปุ่นเรื่องการมีกองทัพ ทำให้ประเด็นนี้เป็นประเด็นโต้แย้งในสังคมญี่ปุ่นปัจจุบัน

ทศวรรษ 1980 - 1990 เป็นช่วงที่ญี่ปุ่นมีการเปลี่ยนแปลงหลายประการ จากภาวะเศรษฐกิจรุ่งเรืองมากในทศวรรษ 1980 สภาวะเศรษฐกิจชะลอตัวในทศวรรษ 1990 ในด้านการเมืองระหว่างประเทศ การพังทลายของกำแพงเบอร์ลินที่เป็นสัญลักษณ์ของสงครามเย็นใน ค.ศ. 1989 ตามด้วยการล่มสลายของสหภาพโซเวียตหรือการสิ้นสุดสงครามเย็นใน ค.ศ. 1991 ตลอดจนความไม่สงบในพื้นที่ต่างๆ ของโลกในทศวรรษ 1990 มีผลต่อสถานะความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา และการปรับนโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่น การมุ่งเน้นเฉพาะด้านเศรษฐกิจที่ผ่านมาทำให้นานาชาติมองญี่ปุ่นเป็นผู้เอาเปรียบ ทางเศรษฐกิจจนเกิดการต่อต้านอย่างมากในทศวรรษ 1970 และต้นทศวรรษ 1980 ทำให้รัฐบาลญี่ปุ่นต้องปรับนโยบาย ต่างประเทศ และเศรษฐกิจขนานใหญ่ และในช่วงนี้สังคมญี่ปุ่นมีปัญหาความรุนแรงในสังคม ความเครียดจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ การเสียชีวิตจากการทำงานหนัก และอัตราการฆ่าตัวตายมากขึ้น จนกลายเป็นปัญหาสำคัญของประเทศ ในปี ค.ศ. 1990 ญี่ปุ่นประสบวิกฤติทางเศรษฐกิจจากฟองสบู่ในประเทศแตก ซึ่งวิกฤติครั้งนี้มีจุดเริ่มต้นมาจากปีค.ศ. 1985 ที่ประเทศญี่ปุ่นต้องเผชิญกับปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจเกิดขึ้นในประเทศ เนื่องจากสหรัฐอเมริกามีอัตราเงินเฟ้อและอัตราดอกเบี้ยอยู่ในระดับสูง และค่าเงินดอลลาร์ก็แข็งค่ามากและมีค่าสูงกว่าที่ควรจะเป็น ทำให้เกิดภาวะการขาดดุลการค้าอย่างหนักในสหรัฐอเมริกา ในขณะที่ญี่ปุ่นในขณะนั้นกลับมีค่าเงินเยนที่อ่อนมากเมื่อเทียบกับค่าเงินดอลลาร์ ทำให้การค้าของญี่ปุ่นเกินดุลสหรัฐอเมริกาเป็นอย่างมาก (อรรถจักร ตานุรักษ์, 2558: 51) ปัญหานี้ได้นำไปสู่ข้อตกลง Plaza Accord ซึ่งได้บรรลุข้อตกลงร่วมกันในการแทรกแซงที่จะทำให้ค่าเงินดอลลาร์อ่อนตัวลงเพื่อลดการขาดดุลทางการค้าของสหรัฐอเมริกา โดยผลของข้อตกลง Plaza Accord นี้ได้ทำให้ค่าเงินเยนของประเทศญี่ปุ่นแข็งค่าขึ้น สินค้าส่งมีราคาแพงขึ้น 3 เท่า ส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศญี่ปุ่นที่ต้องพึ่งพาการส่งออกขายสินค้าไม่ได้ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศญี่ปุ่นจึงมีการขยายหัวในอัตราที่ทำให้เศรษฐกิจของญี่ปุ่นเข้าสู่ช่วง "ฟองสบู่" ในเวลาต่อมา

นับตั้งแต่การภาวะฟองสบู่แตก ปีค.ศ. 1990 ถึง ปลายปีค.ศ. 1997 เฉลี่ยแล้วมีบริษัทธุรกิจล้มละลายเดือนละ 1,600 ราย แต่ในปีค.ศ. 1997 ที่ประสบกับวิกฤติเศรษฐกิจครั้งที่ 2 มีธุรกิจล้มละลายทั้งสิ้นถึง 16,464 ราย ทำให้ปีค.ศ. 1998 กลายเป็นจุดต่ำสุดของภาวะเศรษฐกิจถดถอย อัตราการว่างงานเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 4.5-4.9 ซึ่งสูงที่สุดเป็นประวัติการณ์ของระบบเศรษฐกิจญี่ปุ่น (ไชยวัฒน์ คำชู, 2543: 48) การล้มละลายทำให้เจ้าของกิจการจำนวนมากกลายเป็นหนี้ ทำให้คนวัยกลางคนต้องตกงานอย่างกะทันหันจากการปรับโครงสร้างองค์กร คนตกงานหลายคนต้องประสบกับปัญหาทางด้านการเงินและกลายเป็นบุคคลล้มละลาย

คนบางส่วนกลายเป็นคนไร้บ้าน ต้องอาศัยอยู่ตามสถานีรถไฟ ใต้สะพาน หรือตามสวนสาธารณะต่าง ๆ ส่วนคนที่ไม่ถูกเลิกจ้างก็ต้องรับภาระงานหนักขึ้นจากจำนวนพนักงานที่ลดลงทำให้เกิดภาวะซึมเศร้า สภาพเศรษฐกิจที่ชะงักงันและบรรยากาศในสังคมญี่ปุ่นดังกล่าว ส่งผลให้เกิดปัญหาการฆ่าตัวตายครั้งใหญ่ในญี่ปุ่นตามมา

3.2 สังคมญี่ปุ่น : ความเจริญที่มาพร้อมปัญหา

ดังที่กล่าวมาแล้วว่าญี่ปุ่นมีการเติบโตขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ญี่ปุ่นได้กลายเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจภายในระยะเวลาเพียง 3 ทศวรรษ อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศญี่ปุ่นในระหว่างปี ค.ศ. 1960 - 1980 เพิ่มขึ้นอย่างมาก โดยอัตราเฉลี่ยของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอยู่ที่ 6-8% ต่อปี (World Bank Publication, 2008) ญี่ปุ่นได้รับการยกย่องระดับคุณภาพประชาชนในประเทศจนเป็นที่ยอมรับของคนทั่วโลกและได้ก้าวไปสู่วงการต่างๆเกือบทุกวงการ โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีที่ญี่ปุ่นเป็นผู้สร้างนวัตกรรมใหม่ๆให้กับประชากรโลก ทั้งเทคโนโลยีอวกาศ อุตสาหกรรมยานยนต์ อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ นอกจากนี้วัฒนธรรมญี่ปุ่นยังเป็นที่รู้จักไปทั่วโลก ทั้งอาหาร ศิลปะ ดนตรี วัฒนธรรมประชานิยม รวมถึง อุตสาหกรรมบันเทิงอย่างภาพยนตร์ มังงะ อนิเมะ และวิดีโอเกม (น้ำเพชร เบญจนาสุทธิ์, 2564)

ความสำเร็จดังกล่าวส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมญี่ปุ่นในหลาย ๆ ด้าน สังคมญี่ปุ่นกลายเป็นสังคมทุนนิยมที่ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีการคมนาคมที่สะดวกรวดเร็ว มีเครื่องใช้ไฟฟ้า เครื่องอุปโภคบริโภค และศูนย์การค้าที่ทันสมัย อำนวยความสะดวกต่อการดำเนินชีวิต (พวงทิพย์ เกียรติสหัสกุล, 2555) แต่ท่ามกลางความสุขสบายในสังคมทุนนิยมของญี่ปุ่นก็ส่งผลให้เกิดปัญหาตามมามากมายเช่นกัน ปัญหาสำคัญที่สังคมญี่ปุ่นต้องเผชิญได้แก่ ปัญหาการทำงานหนักมากเกินไปและความเครียดสะสมจากการทำงาน ปัญหาการแข่งขันในสถานศึกษาที่สร้างความกดดันต่อเด็กอันนำไปสู่การก่ออาชญากรรมและการฆ่าตัวตายของเด็ก และปัญหาการเป็นสังคมเมืองสูงและสังคมบริโภคนิยมที่ผู้คนขาดสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ

ปัญหาการทำงานหนักมากเกินไปและความเครียดสะสมจากการทำงาน เป็นปัญหาสำคัญที่มาพร้อมการเติบโตทางเศรษฐกิจในสังคมญี่ปุ่น ซึ่งปัญหานี้เป็นผลมาจากลักษณะสังคมญี่ปุ่นที่เป็นสังคมแบบ “กลุ่ม” มาตั้งแต่โบราณ ความสัมพันธ์ของคนในสังคมแบบกลุ่มจะยึดโยงกันด้วยหน้าที่และความรับผิดชอบที่บุคคลพึงมีต่อกัน บุคคลจะมีสำนึกในพันธกิจของตนต่อกันซึ่งสำนึกที่ฝังแน่นอยู่นี้ เรียกว่า กิริและนินโจ (อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์, 2548: 101-102)

กิริ คือพันธกิจและภารกิจที่คนญี่ปุ่นต้องกระทำให้ประสบผลสำเร็จหรือทำให้สุดความสามารถตามที่ได้รับมอบหมายจาก “กลุ่ม” กิริในชีวิตประจำวันจึงมีความลื่นไหลไปตามบทบาทที่ตนเองกำลังสวมอยู่ เป็นไปตามจินตนาการของสมาชิกในกลุ่มที่กำลังสังกัดอยู่ เช่น กิริที่มีต่อบริษัท กิริที่มีต่อเพื่อนบ้าน กิริที่มีต่อ

สาธารณะ เป็นต้น นิโนโจ คือพันธกิจของความเป็นมนุษย์ ในส่วนนี้มักผูกโยงกับเรื่องของความรักและพันธกิจที่บุคคลพึงมีต่อครอบครัว หรือแม้กระทั่งต่อตนเอง หรือถูกเรียกว่าพันธกิจในพื้นที่ส่วนตัว

การมีอยู่ของกิริและนิโนโจทำให้เกิดความเครียดสะสมในสังคมญี่ปุ่นจากความสำนึกในคุณค่าของความเป็นกลุ่ม เนื่องจากสังคมบีบให้ผู้คนต้องยอมรับการสูญเสีย “นิโนโจ” เพื่อรักษาไว้ซึ่ง “กิริ” หรือก็คือเรื่องสาธารณะสำคัญกว่าเรื่องส่วนตัว จึงทำให้เกิดภาพพนักงานทำงานอย่างหนักเพื่อบริษัทจนละเลยการดูแลครอบครัวในแบบที่ควรจะเป็น (Mamonn, 2562) ซึ่งทำให้เกิดปัญหาทางครอบครัวตามมาหลายประการ เช่น ปัญหาการนอกใจ ปัญหาการหย่าร้าง ปัญหาการทารุณกรรมเด็ก ปัญหาการใช้ความรุนแรง ตลอดจนปัญหาทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นกับเด็กที่ซึมซับความรุนแรงในครอบครัว (ณัฐพงศ์ ไชยวานิชย์ผล, 2555)

สภาพการทำงานหนักจนละเลยครอบครัวในสังคมญี่ปุ่นไม่ได้มีสาเหตุจากแค่ลักษณะสังคมแบบกลุ่มเท่านั้น แต่รูปแบบระบบจ้างงานตลอดชีพก็มีผลเช่นกัน ระบบจ้างงานตลอดชีพเป็นระบบที่จ้างงานนักศึกษาจบใหม่ไปจนเกษียณอายุ ทำให้พนักงานรู้สึกมั่นคงในการทำงานและเป็นแรงผลักดันให้เกิดจงรักภักดีกับบริษัทจนยอมอุทิศตนเพื่อให้องค์กรเติบโตขึ้น ยอมทำงานจนตึกแม้ไม่ได้โอที เกิดเป็นวัฒนธรรมการทำงานหนักที่ยกย่องคนที่ยอมทำงานหนักเพื่อองค์กร คนที่อุทิศตนเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวมและมองคนที่กลับบ้านตรงเวลากลับว่าเป็นบุคคลที่ไม่ทุ่มเทให้กับองค์กร

วัฒนธรรมการทำงานหนักดังกล่าวทำให้คนญี่ปุ่นต้องโหมทำงานมากกว่า 80 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ แม้จะทำให้ญี่ปุ่นกลายเป็นประเทศที่มีเศรษฐกิจเป็นอันดับสามของโลกได้สำเร็จ แต่ก็นำมาซึ่งปัญหาที่ร้ายแรงเป็นอย่างมากในกลุ่มคนวัยทำงาน พนักงานที่ทำงานหนักจำนวนมากเกิดความเครียดจากการทำงานจนนำไปสู่ฆ่าตัวตาย ยิ่งไปกว่านั้นมีพนักงานจำนวนไม่น้อยเริ่มเสียชีวิตจากโรควะฮิมะโรโร โรคหลอดเลือดในสมอง โรคหัวใจวายและภาวะทุพโภชนาการซึ่งเป็นผลมาจากการการทำงานหนักมากเกินไป (ศิริตะวัน ทหารแก้ว, 2556)

ปัญหาต่อมาคือ ปัญหาการแข่งขันในสถานศึกษาที่สร้างความกดดันต่อเด็กอันนำไปสู่การก่ออาชญากรรมและการฆ่าตัวตายของเด็ก ในบทความเรื่อง สถานการณ์การศึกษาญี่ปุ่นในปัจจุบันได้กล่าวถึงระบบการศึกษาของญี่ปุ่นไว้ว่า ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ดีและมี ความเสมอภาคมาก เพราะตราบไคที่เป็นประชาชนชาวญี่ปุ่นก็จะได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีมาตรฐาน เดียวกันทั่วทั้งประเทศ เมื่อสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้ว จะเลือกเรียนต่อในระดับมัธยมปลายหรือไม่ก็ได้ แม้ในความเป็นจริงอัตราการเรียนต่อในชั้นที่สูงขึ้นก็มีมากกว่า 98 % ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าแทบจะไม่มีคนที่ไม่ เรียนต่อเลย (岡まゆみ・筒井通雄, 2009: 202-204)

สาเหตุที่ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีคนเรียนต่อสูงมีสาเหตุมาจากการที่คนในสังคมญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับ ประวัติการศึกษา ในญี่ปุ่นมีแนวโน้มว่าคนที่เรียนจบจากมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงจะสามารถเข้าทำงานใน บริษัทต่างๆ ได้ง่าย ได้เลื่อนตำแหน่งไว ได้รับเงินเดือนที่สูง ส่วนคนที่จบจากมหาวิทยาลัยที่ไม่มีชื่อเสียงหรือคน ที่ไม่ได้เรียนต่อในมหาวิทยาลัย ต่อให้เป็นคนที่มีความสามารถมากแค่ไหนก็จะไม่ได้รับการยอมรับจากคนใน สังคม ถึงขนาดที่ว่าคนที่จะมาเป็นนายกรัฐมนตรีได้ ต้องจบมาจากมหาวิทยาลัยโตเกียวเท่านั้น ด้วยเหตุนี้เอง ทำให้เกิดความกดดันเป็นอย่างมากในสังคมการศึกษา เกิดสงครามการแข่งขันเพื่อสอบเข้าโรงเรียนมัธยมต้น มัธยมปลายและมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียง เนื่องจากระบบการสอบเข้าของญี่ปุ่นมีแค่ 1 ครั้งต่อ 1 ปีเท่านั้นทำให้นักเรียนต้องเรียนหนักขึ้น และต้องไปเรียนที่โรงเรียนกวดวิชาทุกวันจนมีดักค่า เพราะถ้าหากไม่สามารถ สอบ เข้าโรงเรียนโดยเฉพาะมหาวิทยาลัยในปีนั้นได้ จะต้องรอสอบเข้าใหม่ในปีถัดไป ไม่ใช่แค่สงครามการสอบเข้านี้ เท่านั้นที่สร้างความกดดันให้กับเด็ก ผู้ปกครองของเด็กที่มีส่วนในการ สร้างความกดดันให้เด็กด้วยเช่นกัน มี ผู้ปกครองจำนวนมากที่เข้มงวดกับบุตรหลานมากเกินไป บังคับให้เด็ก เรียนหนังสืออย่างหนักทั้งวันทั้งคืน เพื่อให้ได้เข้าศึกษาในโรงเรียนและมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียง เพื่อเป็นรากฐาน ของการเข้าทำงานในบริษัทชั้นนำ พ่อแม่บางคนถึงขนาดห้ามไม่ให้ลูกดูรายการโทรทัศน์ นอน ห้ามไม่ให้ ทำงานอดิเรก และบังคับให้ลูกเรียน เพียงอย่างเดียว

ความกดดันทางจิตใจจากการเรียน การสอบเข้า ผู้ปกครอง และการแข่งขันที่สูงนี้ ส่งผลต่อสุขภาพจิต ของเด็กจนทำให้เด็กถึงขั้นก่อคดีอาชญากรรมและฆ่าตัวตายได้ มีนักเรียนญี่ปุ่นจำนวนไม่น้อยฆ่าตัวตายเพราะ ทนรับความกดดันไม่ไหว มีนักเรียนมากมายก่อคดีอาญาเพราะผิดหวังในการเรียน รวมถึงมีนักเรียนผิดหวังจาก การสอบเข้าจนกลายเป็นโรคฮิคิโคโมริ หลีกหนีจากสังคมมาอยู่กับบ้านเป็นเวลาหลายเดือน (岡まゆみ・筒井通 雄, 2009: 202-204)

ปัญหาสุดท้ายก็คือ ความเติบโตของสังคมเมืองและลัทธิบริโภคนิยมที่ทำให้ผู้คนละเลยและไร้ซึ่งสิ่งยึด เหนี่ยวทางจิตใจ การขยายตัวของเศรษฐกิจอย่างกว้างขวางทำให้สังคมญี่ปุ่นเจริญมาก โดยเฉพาะการเกิด สังคมเมืองที่มีความหนาแน่นของประชากรสูง มีการพัฒนาของเทคโนโลยีจำนวนมาก และมีรูปแบบเศรษฐกิจ แบบทุนนิยม ซึ่งส่งผลให้รูปแบบชีวิตของคนในสังคมเมืองเปลี่ยนไป ผู้คนต้องใช้ชีวิตอย่างเร่งรีบเพื่อ ความก้าวหน้าในชีวิต คนในสังคมมีความเป็นปัจเจกสูงขึ้น ไม่ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ต่างคนต่างอยู่ ต่างทำหน้าที่ของตัวเอง และปรนเปรอความสุขทางวัตถุทั้งหมด (ประเสริฐ ผลิตผลการพิมพ์, 2549: 74) ความ เติบโตของสังคมเมืองและเศรษฐกิจแบบทุนนิยมนำมาสู่การเกิดบริโภคนิยมที่ผู้คนไม่ได้บริโภคเพื่อประโยชน์ใช้ สอย แต่บริโภคเพื่อสร้างความหมายและตามกระแสแฟชั่น ไม่ว่าจะเป็นสินค้า บริการ ความคิด ค่านิยมต่างๆ ตามที่ผู้ผลิตพยายามผลักดันไปตามความต้องการ

อรรถจักร สัตยานุรักษ์ (2548: 145-155) กล่าวถึงลัทธิบริโภคนิยมในญี่ปุ่นว่า กระแสสังคมหลักของลัทธิบริโภคนิยมในญี่ปุ่นเกิดขึ้นในกลุ่มชนชั้นกลางทางสังคม คนชนชั้นกลางญี่ปุ่นเปรียบได้กับพลังที่คอยขับเคลื่อนสังคม เพราะคนชนชั้นกลางไม่ได้เป็นแค่แรงงานในการผลิตเท่านั้น แต่ยังเป็นผู้บริโภคที่สำคัญที่สุดในระบบเศรษฐกิจด้วย เนื่องจากความตึงเครียดจากภาวะการทำงานในสังคมญี่ปุ่น ทำให้คนชั้นกลางญี่ปุ่นพยายามแสวงหาสถานที่คลายเครียด ดังนั้นจึงมีการพักผ่อนหย่อนใจโดยการไปเดินห้าง ไปเที่ยวในต่างประเทศ นอกจากนี้โดยทั่วไปแล้วคนชั้นกลางในประเทศต่างๆ ย่อมมีความต้องการที่จะเลื่อนสถานะของตน แต่ในสังคมญี่ปุ่นการเลื่อนสถานะเป็นไปได้ยาก ทำให้เกิดการสร้างความรู้สึกที่เหนือกว่าโดยการซื้อสินค้าสถานะและการแสดงออกทางร่างกาย เช่น การรักษาความสะอาด ความสะอาด ถูกใช้เป็นเครื่องมือแยกคนชั้นกลางออกจากคนชั้นล่าง ซึ่งการแสวงหาที่คลายเครียดและการต้องการยกสถานะนี้เองก็เป็นหนึ่งในการบริโภคตามกระแสของลัทธิบริโภคนิยมเช่นเดียวกัน

ปัญหาที่เกิดขึ้นจากความเจริญดังกล่าวนอกจากจะทำให้เกิดสภาพสังคมที่เคร่งเครียดไปทุกส่วนแล้วยังก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาอีกมากมาย เช่น ปัญหาความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ปัญหาการขายบริการทางเพศในเด็ก ปัญหาการใช้ความรุนแรงในสังคม ปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียน เป็นต้น สภาพสังคมที่เคร่งเครียดและเต็มไปด้วยปัญหาดังกล่าวได้สร้างความกดดันให้กับผู้คนจำนวนมากจนทำให้เกิดปัญหาการฆ่าตัวตายในญี่ปุ่น

3.3 การฆ่าตัวตายกับรากฐานทางวัฒนธรรมของสังคมญี่ปุ่น

ญี่ปุ่นมีแนวคิดสำคัญที่สอดคล้องกับการฆ่าตัวตายอยู่ คือ แนวคิดเรื่องการฆ่าตัวตายตามลัทธิขูโชโด และแนวคิดเรื่องโลกหลังความตายในศาสนาชินโต ในสังคมยุคศักดินา ชนชั้นสูง ขุนนาง หรือเหล่าซามูไรมีวัฒนธรรมเกี่ยวกับชีวิตและความตายที่ทรงเกียรติ เรียกว่า เซ็ปปุกุหรือฮาราคีรี ซึ่งเป็นการฆ่าตัวตายโดยการคว้านท้อง โดยใช้มีดสั้นแทงที่หน้าท้องใต้เอวขวา กรีดมาทางซ้าย แล้วดึงมีดขึ้นข้างบน ซึ่งเป็นการเปิดเย็บอุ้งท้องแล้วตัดลำไส้ให้ขาด การทำเซ็ปปุกุนี้ เป็นการฆ่าตัวตายโดยสมัครใจของซามูไรที่ไม่ต้องการที่จะตกไปอยู่ในมือของศัตรู แต่ในอีกด้านหนึ่งก็เป็นโทษประหารชีวิตสำหรับซามูไรที่กระทำความผิดร้ายแรง การสำเร็จโทษด้วยตัวเองเป็นการชดใช้ความผิดที่กระทำไปอย่างกล้าหาญและเป็นโอกาสที่จะได้ตายอย่างสมเกียรติ การฆ่าตัวตายมิให้เห็นในประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นอยู่เสมอและได้กลายเป็นพิธีกรรมที่ถูกผลิตซ้ำผ่านโลกวรรณกรรมและภาพยนตร์ญี่ปุ่นร่วมสมัย ทั้งการทำเซ็ปปุกุ การโจมตีแบบพลีชีพ “คามิกาเซ” กลุ่มคนที่เดินหายลับเข้าป่าอะโอะกิงะฮะระเพื่อดับชีพตนเอง การฆ่าตัวตาย หมู่ของสมาชิกลัทธิโอมชินริเกียวอันโด่งดังเมื่อสามสิบปีก่อน รวมไปถึงกิจกรรมยอดฮิตในป่าคอนกรีตอย่างกระโดดตัดหน้ารถไฟ (อรรถ บุนนาค, 2559) โดยแนวคิดการฆ่าตัวตายในญี่ปุ่นดังกล่าวได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดของลัทธิขูโชโด

ลัทธิบูซิโดหรือวิถีแห่งนักรบ เป็นหลักปฏิบัติดั้งเดิมที่นักรบหรือชามุไรญี่ปุ่นยึดถือ พัฒนาขึ้นในญี่ปุ่น ช่วงศตวรรษที่ 9-12 โดยมีจุดกำเนิดจากการผสมผสานระหว่างศาสนาพุทธ นิกาย เช่น ศาสนาชินโต และลัทธิขงจื้อเข้ามาด้วยกัน โดยนำความเชื่อเรื่องการตายแล้วเกิดใหม่มาจากศาสนาพุทธ ทำให้พวกเขามูไรไม่กลัวที่จะตาย ใช้แนวคิดของนิกายเซนในการฝึกจิตใจให้มีจิตใจแน่วแน่มีสมาธิในการใช้ดาบ สามารถขบไล่ความกลัว เกิดความความเด็ดเดี่ยวเด็ดขาดในการตัดสินใจ ใช้แนวคิดเรื่องความจงรักภักดีและความรักชาติจากศาสนาชินโต ทำให้ชามุไรจงรักภักดีต่อองค์จักรพรรดิและเจ้านาย และใช้แนวคิดเรื่อง มนุษยธรรมหรือคุณธรรมที่มนุษย์ควรปฏิบัติต่อกันภายใต้จารีตอันดีงาม ผ่านความสัมพันธ์ทั้ง 5 ได้แก่ เจ้านาย กับลูกน้อง พ่อกับลูก สามีกับภรรยา พี่กับน้อง และเพื่อนกับเพื่อนมาจากลัทธิขงจื้อ อีกทั้งยังมีคุณธรรมต่างๆ ที่ชามุไรยึดถือคือ ความกล้าหาญ ความอ่อนน้อม ความเมตตา ความยุติธรรม ความจงรักภักดี ความซื่อสัตย์ และเกียรติยศ (จักรพันธ์ แสงทอง, 2561: 54-56)

จากหลักการดังกล่าว ทำให้ชามุไรเลือกที่จะทำเซ็ปปุกุหรือฆ่าตัวตายเมื่อทำผิดกฎวิถีแห่งบูซิโด เช่น เมื่อเจ้านายของตนเสียชีวิต ชามุไรที่นับถือเจ้านายเพียงคนเดียวก็จะฆ่าตัวตายตาม เมื่อกระทำความผิดก็จะฆ่าตัวตายเพื่อรับผิดชอบ เมื่อถูกจับเป็นเชลยหรือตกอยู่ในมือของศัตรูก็จะฆ่าตัวตายเพื่อรักษาเกียรติของตนเอง เมื่อเจ้านายกระทำความผิด ชามุไรก็จะฆ่าตัวตายเป็นการประท้วง การฆ่าตัวตายดังกล่าวทำให้คนญี่ปุ่นมอง การฆ่าตัวตายเป็นเรื่องปกติ

นอกจากแนวคิดของบูซิโดแล้ว ญี่ปุ่นยังได้รับแนวคิดเรื่องโลกหลังความตายมาจากศาสนาชินโตด้วย ชินโตเป็นศาสนาที่มีที่มาจากวัฒนธรรมท้องถิ่นและธรรมเนียมปฏิบัติตั้งแต่ในยุคก่อนประวัติศาสตร์ เป็นลัทธิวิญญาณนิยมที่เชื่อว่ามี คามิ หรือวิญญาณศักดิ์สิทธิ์หลายพันตนอาศัยอยู่ในธรรมชาติ เช่น ป่า แม่น้ำ และภูเขา และเชื่อว่าวิญญาณเป็นอมตะ คนตายเท่ากับการเปลี่ยนเครื่องแต่งตัวใหม่ ชินโตจึงส่งเสริมให้ผู้คนอยู่ร่วมกับวิญญาณศักดิ์สิทธิ์อย่างกลมกลืนและสามารถขอความช่วยเหลือจากวิญญาณเหล่านี้ได้ ด้วยเหตุนี้จึงมีการบูชาวิญญาณบรรพบุรุษ เพราะเชื่อว่าวิญญาณบรรพบุรุษจะช่วยปกป้องคุ้มครองตระกูลและช่วยเหลือลูกหลานที่ยังมีชีวิตอยู่ (ยุพา คลังสุวรรณ, 2542: 56)

ชินโตเป็นศาสนาที่เน้นการทำพิธีกรรม แก่นของชินโตอยู่ที่ความบริสุทธิ์และการชำระล้าง ดังนั้นจุดประสงค์ของพิธีกรรมทางศาสนาชินโตส่วนใหญ่คือเพื่อกำจัดวิญญาณชั่วร้ายด้วยการชำระล้างให้บริสุทธิ์ แม้ชินโตจะไม่มีคำสอนให้คนทำความดีเพื่อไปสวรรค์ หรือคนทำชั่วต้องไปนรก ไม่เชื่อเรื่องชีวิตในโลกหน้า แต่ชินโตมีความเชื่อเรื่องโลกหลังความตาย โลกหลังความตายตามศาสนาชินโตไม่ได้มีภาพลักษณ์ที่น่ากลัว เหมือนกับนรก หรือสวยงามเหมือนสวรรค์ตามความเชื่อของศาสนาอื่น เป็นเพียงสถานที่ที่เป็นที่อยู่ของวิญญาณเท่านั้น (ยุพา คลังสุวรรณ, 2542: 57) ด้วยเหตุนี้คนญี่ปุ่นจึงไม่กลัวว่า เมื่อตายแล้วจะสุขสบายหรือทุกข์ทรมานเหมือนเช่นที่ปรากฏตามความเชื่อของศาสนาอื่น

วัฒนธรรม แนวคิด และความเชื่อเกี่ยวกับความตายที่ปรากฏในศาสนาซันโตและประเพณีการฆ่าตัวตายตามลัทธิบูซิโดจึงอาจเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้คนญี่ปุ่นมีทัศนคติต่อความตายในด้านที่ดี มองว่าความตายเป็นเรื่องปกติ มองชีวิตหลังความตายเป็นสิ่งที่ไม่น่ากลัว การฆ่าตัวตายไม่ใช่เรื่องผิดบาป และไม่มี ความเชื่อเรื่องที่ว่าไม่ควรฆ่าตัวตาย ซึ่งอิทธิพลนี้ส่งผลให้คนญี่ปุ่นตัดสินใจฆ่าตัวตายหรือเลือกทางออกของการแก้ปัญหาด้วยการฆ่าตัวตาย

บทที่ 4

ประเด็นปัญหาทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการฆ่าตัวตายในภาพยนตร์

4.1 สภาพเศรษฐกิจทางสังคมและวัฒนธรรมแวดล้อมที่ส่งผลต่อการฆ่าตัวตาย

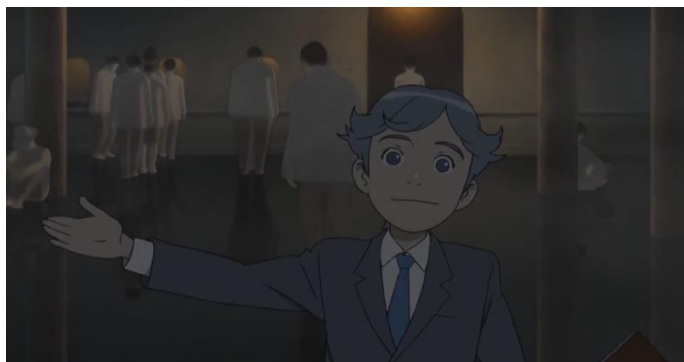
ภาพที่ 1 ประเทศญี่ปุ่นในปัจจุบัน

จากฉากในภาพยนตร์ฉากนี้ แสดงให้เห็นถึงการใช้ชีวิตของคนญี่ปุ่นที่ส่วนใหญ่ต่างคนต่างอยู่ ขาดการมีปฏิสัมพันธ์กัน

ในอดีตประเทศญี่ปุ่นเคยเป็นสังคมเกษตรกรรม สังคมชนบท ที่ใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันเป็นกลุ่ม แต่เมื่อสังคมเริ่มพัฒนาเป็นสังคมเมืองมากขึ้นเรื่อยๆ จึงทำให้เกิดครอบครัวเดี่ยวเพิ่มมากขึ้น และครอบครัวจะเริ่มเล็กลงไปเรื่อย ๆ อีก ส่งผลให้การพูดคุย การทำกิจกรรม การมีปฏิสัมพันธ์ของคนในครอบครัวนั้นลดลง คนในครอบครัวจึงเกิดความรู้สึกโดดเดี่ยว ตัวคนเดียว ไม่มีคนที่จะสามารถพูดคุยด้วยได้ และด้วยที่ประเทศญี่ปุ่นนั้นจริงจังในการทำงาน เรื่องการเรียนก็แข่งขันกันเพื่อจะเข้าโรงเรียนหรือมหาลัยที่ดี จึงอาจเป็นส่วนหนึ่งของสาเหตุโรคซึมเศร้าที่เห็นได้ในปัจจุบัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้สอดคล้องกับตัวละครในภาพยนตร์เรื่อง Colorful จากที่มากิโคตะขาดการดูแลเอาใจใส่จากครอบครัว เพราะทุกคนในครอบครัวก็สนใจแต่เรื่องของตัวเอง ทำให้เกิดช่องว่างทางความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับมากิโคตะ

4.2 ศาสนา ความเชื่อเกี่ยวกับโลกของวิญญาณและความตาย

ในฉากนี้ยมทูตกล่าวกับมาโคโตะว่า “คุณคือผู้โชคดี คุณคือดวงวิญญาณผิดบาปที่ตายหลังจากการทำ ความผิดมหันต์ แต่คุณได้รับโอกาสพิเศษ ที่จะกลับไปมีชีวิตอีกครั้งหนึ่ง”

ภาพที่ 2 ยมทูตในเรื่อง

ญี่ปุ่นได้รับแนวคิดเรื่องโลกหลังความตายมาจากศาสนาชินโต ชินโตเป็นศาสนาที่มีที่มาจากวัฒนธรรม ท้องถิ่นและธรรมเนียมปฏิบัติตั้งแต่ในยุคก่อนประวัติศาสตร์ เป็นลัทธิวิญญาณนิยมที่เชื่อว่ามี คามิ หรือ วิญญาณศักดิ์สิทธิ์หลายพันตนอาศัยอยู่ในธรรมชาติ ชินโตเป็นศาสนาที่เน้นการทำพิธีกรรม แก่นของชินโตอยู่ที่ ความบริสุทธิ์และการชำระล้าง ดังนั้น จุดประสงค์ของพิธีกรรมทางศาสนาชินโตส่วนใหญ่คือเพื่อกำจัดวิญญาณชั่วร้ายด้วยการชำระล้างให้บริสุทธิ์ แม้ชินโตจะไม่มีคำสอนให้คนทำความดีเพื่อไปสวรรค์ หรือคนทำชั่วต้องไป นรก ไม่เชื่อเรื่องชีวิตในโลกหน้า แต่ชินโตมีความเชื่อเรื่องโลกหลังความตาย โลกหลังความตายตามศาสนา ชินโตไม่ได้มีภาพลักษณ์ที่น่ากลัวเหมือนกับนรกหรือสวยมเหมือนสวรรค์ตามความเชื่อของศาสนาอื่น เป็น เพียงสถานที่ที่เป็นที่อยู่ของ วิญญาณเท่านั้น ด้วยเหตุนี้คนญี่ปุ่นจึงไม่กลัวว่า เมื่อตายแล้วจะสุขสบายหรือทุกข์ ทรมาณเหมือนเช่นที่ปรากฏตามความเชื่อของศาสนาอื่น เห็นได้จากฉากยมทูตที่ไม่ได้น่ากลัว แต่กลับให้โอกาส กลับไปมีชีวิตอีกครั้งแทน

วัฒนธรรม แนวคิด และความเชื่อเกี่ยวกับความตายที่ปรากฏในศาสนาชินโตและประเพณีการฆ่าตัว ตายตามลัทธิบูชิโดจึงอาจเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้คนญี่ปุ่นมีทัศนคติต่อความตายในด้านที่ดี มองว่าความตายเป็น เรื่องปกติ มองชีวิตหลังความตายเป็นสิ่งที่ไม่น่ากลัว การฆ่าตัวตายไม่ใช่เรื่องผิดบาป และไม่มี ความเชื่อเรื่อง ที่ว่าไม่ควรฆ่าตัวตาย ซึ่งอิทธิพลนี้ส่งผลให้คนญี่ปุ่นตัดสินใจฆ่าตัวตายหรือเลือกทางออกของการแก้ปัญหาด้วยการ ฆ่าตัวตาย

4.3 การค้าประเวณีในประเทศญี่ปุ่น

ภาพที่ 3 อิโรกะเดินเข้าโรงแรมกับชายวัยกลางคน

จากฉากในภาพยนตร์ที่อิโรกะขายบริการให้ชายวัยกลางคนเพื่อแลกกับเงินหรือวัตถุนิยม

การค้าประเวณีในประเทศญี่ปุ่นอาจเป็นเรื่องที่ไม่ร้ายแรง และคนบางคนส่วนในญี่ปุ่นไม่ใช่คนที่เคร่งเรื่องศีลธรรม จึงมีการค้าประเวณี การขายตัวอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งรวมไปถึงการค้าประเวณีในเด็ก การล่อลวงเด็กไปทำในสิ่งที่ผิดเพื่อสนองความต้องการของตัวเอง

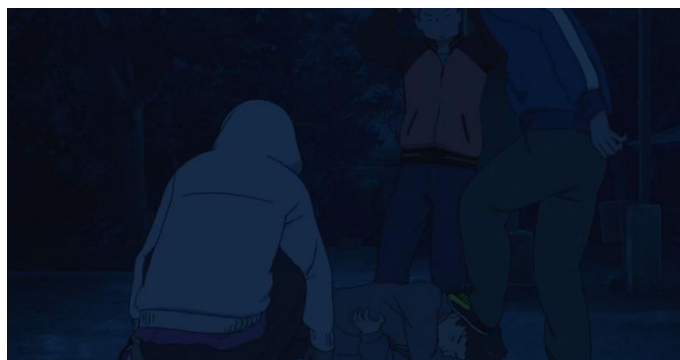
4.4 การกลั่นแกล้งรังแก

การกลั่นแกล้งในโรงเรียนญี่ปุ่นแบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ได้แก่ การทำร้ายร่างกาย การทำร้ายจิตใจ และการทำร้ายทั้งร่างกายและจิตใจอย่างรุนแรง ทำให้นำไปสู่การพักการเรียน เด็กนักเรียนไม่ยอมมาโรงเรียนไปถึงการขังตนเองไว้ในห้องนอน หรือในกรณีเลวร้ายสุด คือ การฆ่าตัวตาย ซึ่งจะเกิดขึ้นทุก ๆ 10 คน จาก 250 คนของเหยื่อที่เกิดการถูกกลั่นแกล้งในโรงเรียน (The Momentum, 2561) ทำให้ประเทศญี่ปุ่นจำเป็นต้องสอดแทรกปัญหาสังคมหลายเรื่อง อาทิ การกลั่นแกล้งในโรงเรียน ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว เป็นต้น ลงไปในแอนิเมชันประเภทชีวิตประจำวันในโรงเรียน เพื่อสะท้อนและเสียดสีสังคมในโรงเรียนให้ผู้ชมที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไปเห็นความรุนแรงในโรงเรียน โดยเฉพาะในช่วงชั้นประถมศึกษาที่เกิดการกลั่นแกล้งอย่างรุนแรงบ่อยครั้ง โดยตัวละครในเรื่องที่เป็นเด็กเกเรหรือเด็กอันธพาลส่วนใหญ่จะเป็นเด็กที่ชอบเรียกร้องความสนใจจากคนรอบตัว หรือทำไปเพราะรู้สึกสนุกที่ได้อยู่เหนือคนอื่น ส่วนตัวละครที่ถูกแกล้งมักจะเป็นเด็กตัวเล็ก เรียบร้อย ไม่กล้าสู้เด็กเกเรกลับ ทำให้พวกเขาถูกทำร้ายจนเกิด 3 ทางเลือกในเรื่อง “ไม่สู้กลับก็ย้ายโรงเรียน หรือ ฆ่าตัวตาย” อยู่แทบทุกครั้ง และตัวละครคุณครูในโรงเรียนจะแกล้งเมินเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น หรือมีส่วนร่วมในการกลั่นแกล้งเด็ก

เห็นได้จากตัวละครมาโคโตะที่มีนิสัยเงียบขรึมและรักสงบ จึงทำให้ไม่มีเพื่อนและมีคนคอยกลั่นแกล้งจนได้รับบาดเจ็บและอับอายอยู่บ่อยครั้ง

ภาพที่ 4 มาโคโตะถูกเพื่อนในห้องแกล้ง

ภาพที่ 5 มาโคโตะถูกทำร้ายร่างกาย

4.5 ปัญหาในครอบครัว

ภาพที่ 6 การพูดคุยระหว่างกินข้าวร่วมกันในครอบครัว

จากฉากในภาพยนตร์เรื่องนี้ ที่ตัวละครแม่ได้พูดว่า “ปกติพ่อจะกลับมาไม่ทันกินข้าวด้วยกัน แต่เดี๋ยวนี้พ่อกลับมาทันตลอด” และพี่ชายได้พูดว่า “ปกติแม่จะกินอาหารแบบสำเร็จรูปตลอด แต่หลังจากเกิดเหตุการณ์นั้น แม่ก็ทำอาหารมาตลอด” แสดงให้เห็นถึงการใช้ชีวิตที่ขาดการอยู่กันอย่างเป็นครอบครัวก่อนหน้านี้ ซึ่งอาจเป็นส่วนหนึ่งที่มาโคโตะนั้นตัดสินใจฆ่าตัวตาย

ภาพที่ 7 แม่ของมาโคโตะเดินออกจากโรงแรมมากับครูสอนเต้น

จากฉากที่มาโคโตะบังเอิญเห็นแม่ของเขาเดินออกมาจากโรงแรมกับครูสอนเต้นฟลามิงโก้ ทำให้เขาเกิดความผิดหวัง ซึ่งเป็นความเจ็บปวดทางอารมณ์ที่เกิดจากรู้สึกสูญเสีย ความสิ้นหวัง การไร้ความช่วยเหลือ ความหมดหวัง และความเสียใจ เหมือนโลกทั้งใบของเขานั้นพังทลายและเขานั้นกลายเป็นคนเงียบหรือเซื่องซึมเก็บตัวจากผู้อื่น

4.6 ความกดดันจากการศึกษา

ภาพที่ 8 โคโตะถูกอาจารย์เรียกไปคุยเรื่องผลการเรียน

จากฉากในภาพยนตร์ที่มาโคโตะถูกอาจารย์เรียกไปคุยเรื่องผลการเรียนของเขา ซึ่งอาจารย์ก็กังวลว่าผลคะแนนของมาโคโตะนั้นจะไม่สามารถใช้ยื่นเรียนต่อได้ แสดงให้เห็นถึงความกดดันของระบบการศึกษาที่มีการแข่งขันสูง จนเกิดเป็นความเครียดสะสมและทำให้เด็กในประเทศญี่ปุ่นฆ่าตัวตายกันเป็นจำนวนมาก

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา

จากผลการวิจัยเรื่อง การฆ่าตัวตายและประเด็นปัญหาทางสังคมในภาพยนตร์อนิเมชันเรื่อง Colorful เพื่อศึกษาปัญหาสังคมญี่ปุ่นที่นำไปสู่ประเด็นการฆ่าตัวตาย ซึ่งผู้วิจัยศึกษาโดยวิธีการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องปัญหาสังคมญี่ปุ่นและการฆ่าตัวตาย รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องและวิเคราะห์ข้อมูล เรียบเรียงและสรุปผลการศึกษาในรูปแบบของบทความวิจัย โดยผู้วิจัยสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

5.1 สรุปประเด็นปัญหาสังคมญี่ปุ่นที่นำไปสู่การฆ่าตัวตายในภาพยนตร์อนิเมชันเรื่อง Colorful

5.1.1 การเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยของสังคมญี่ปุ่น ในอดีตประเทศญี่ปุ่นเคยเป็นสังคมเกษตรกรรม สังคมชนบท ใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันเป็นกลุ่ม แต่เมื่อสังคมเริ่มพัฒนาเป็นสังคมเมืองมากขึ้นเรื่อย ๆ จึงทำให้เกิดครอบครัวเดี่ยวเพิ่มมากขึ้น และครอบครัวจะเริ่มเล็กลงไปเรื่อย ๆ อีก ส่งผลให้การพูดคุย การทำกิจกรรม การมีปฏิสัมพันธ์ของคนในครอบครัวนั้นลดลง คนในครอบครัวจึงเกิดความรู้สึกโดดเดี่ยว จึงอาจเป็นส่วนหนึ่งของสาเหตุโรคซึมเศร้าที่เห็นได้ในปัจจุบัน

5.1.2 ศาสนา ความเชื่อเกี่ยวกับโลกของวิญญาณและความตาย ญี่ปุ่นได้รับแนวคิดเรื่องโลกหลังความตายมาจากศาสนาชินโต วัฒนธรรม แนวคิด และความเชื่อเกี่ยวกับความตายที่ปรากฏในศาสนาชินโต และประเพณีการฆ่าตัว ตายตามลัทธิบูชิโดจึงอาจเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้คนญี่ปุ่นมีทัศนคติต่อความตายในด้านที่ดี มองว่าความตายเป็นเรื่องปกติ มองชีวิตหลังความตายเป็นสิ่งที่ไม่น่ากลัว การฆ่าตัวตายไม่ใช่เรื่องผิดบาป และไม่มี ความเชื่อเรื่อง ที่ว่าไม่ควรฆ่าตัวตาย ซึ่งอิทธิพลนี้ส่งผลให้คนญี่ปุ่นตัดสินใจฆ่าตัวตายหรือเลือก ทางออกของการแก้ปัญหาด้วย การฆ่าตัวตาย

5.1.3 การกลั่นแกล้งรังแก การกลั่นแกล้งในโรงเรียนญี่ปุ่นส่วนใหญ่คือ การทำร้ายร่างกาย การทำร้ายจิตใจ และการทำร้ายทั้งร่างกายและจิตใจอย่างรุนแรง ทำให้นำไปสู่การพักการเรียน เด็กนักเรียนไม่ยอม มาโรงเรียน หรือจนถึงการขังตนเองไว้ในห้องนอน ในกรณีเลวร้ายสุดคือ การฆ่าตัวตาย

5.1.4 ปัญหาในครอบครัว การทำงานหนักจนละเลยครอบครัวในสังคมญี่ปุ่น โดยคนญี่ปุ่นจะยกย่อง คนที่ยอมทำงานหนักเพื่อองค์กร คนที่อุทิศตนเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม และมองคนที่กลับบ้านตรงเวลาว่าเป็นบุคคลที่ไม่ทุ่มเทให้กับองค์กร ด้วยสาเหตุนี้ทำให้หลาย ๆ ครอบครัวขาดการดูแลเอาใจใส่เป็นจำนวนมาก

5.1.5 ความกดดันจากการศึกษา ความกดดันทางจิตใจจากการเรียน การสอบเข้า ผู้ปกครอง และการแข่งขันที่สูงนี้ ส่งผลต่อสุขภาพจิตของเด็กจนทำให้เด็กถึงขั้นก่อคดีอาชญากรรมและฆ่าตัวตายได้ มีนักเรียน ญี่ปุ่นจำนวนไม่น้อยฆ่าตัวตายเพราะทนรับความกดดันไม่ไหว มีนักเรียนมากมายก่อคดีอาญาเพราะผิดหวังในการเรียน

บรรณานุกรม

- BBC NEWS. (2561). **ฆ่าตัวตาย : ปัญหาเยาวชนญี่ปุ่นฆ่าตัวตายพุ่งแตะระดับสูงสุดในรอบกว่า 30 ปี,** เข้าถึงเมื่อ 10 กันยายน 2565 เข้าถึงได้จาก <https://www.bbc.com/thai/international46104077>
- กมลชนก มีเผ่าพงษ์. (2559). **ปัจจัยด้านการศึกษาการที่ส่งผลให้เกิดการฆ่าตัวตาย,** เข้าถึงเมื่อ 12 กันยายน 2565 เข้าถึงได้จาก <http://isas.arts.su.ac.th/?p=2764>
- กรชนก ศรีพรหม. (2560). **แกะรอยการฆ่าตัวตายของตะไซ โอซามุ : กรณีศึกษา วรรณกรรมแปลเรื่องสุญสินีความเป็นคน,** เข้าถึงเมื่อ 12 กันยายน 2565 เข้าถึงได้จาก <http://isas.arts.su.ac.th/?p=3520>
- ญาสุมินทร์ ซ้อนพุ่ม. (2560). **ระบบครอบครัวญี่ปุ่นยุคสมัยใหม่ ที่สะท้อนผ่านภาพยนตร์ 'Tokyo story คนชราที่ไม่สำคัญ,** เข้าถึงเมื่อ 20 กันยายน 2565 เข้าถึงได้จาก <http://isas.arts.su.ac.th/wp-content/uploads/2560/visualart/05570600.pdf>
- ณิชกุล จุลบล. (2556). **แนวคิดเรื่องการฆ่าตัวตายในสังคมญี่ปุ่น ผ่านภาพยนตร์เรื่อง Suicide Circle,** เข้าถึงเมื่อ 12 กันยายน 2565 เข้าถึงได้จาก <http://isas.arts.su.ac.th/?p=1168>
- นาตาชา พิศาลอักษรเลิศกุล. (2558). **ภาพสะท้อนสังคมญี่ปุ่นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จากแอนิเมชัน เรื่อง 7 นช. แดน 2 ห้อง 6,** เข้าถึงเมื่อ 12 กันยายน 2565 เข้าถึงได้จาก <http://isas.arts.su.ac.th/?p=2106>
- น้ำเพ็ชร เบญจนราสุทธิ. (2564). **การนำเสนอภาพปัญหาสังคมญี่ปุ่นในวรรณกรรมแปล เรื่อง ไปตายด้วยกันไหม,** เข้าถึงเมื่อ 12 กันยายน 2565 เข้าถึงได้จาก <http://isas.arts.su.ac.th/?p=5580>
- ปราง ศรีอรุณ. (2561). **มหานครติสโทเปียในอาชุนิยายญี่ปุ่นเรื่อง “ราตรีสีเลือด”,** เข้าถึงเมื่อ 12 กันยายน 2565 เข้าถึงได้จาก <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JLC/article/download/189835/132939/559168>
- ยุพา คลังสุวรรณ และคณะ. (2547). **การเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องของสังคมญี่ปุ่น,** เข้าถึงเมื่อ 25 กรกฎาคม 2565 เข้าถึงได้จาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/japanese/article/view/51929>
- ลลิตา วงแหวน. (2558). **ปัญหาสังคมญี่ปุ่นที่สะท้อนจากการ์ตูนเรื่อง Colorful,** เข้าถึงเมื่อ 17 สิงหาคม 2565 เข้าถึงได้จาก <http://isas.arts.su.ac.th/?p=1935>

- วชิรา แสนท้าว. (2557). มโนทัศน์เรื่องการฆ่าตัวตายในวัฒนธรรมญี่ปุ่นในภาพยนตร์เรื่อง Suicide Club, เข้าถึงเมื่อ 10 กันยายน 2565 เข้าถึงได้จาก <http://isas.arts.su.ac.th/?p=1505>
- ศิริพร ดาบเพชร. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของญี่ปุ่นตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ถึงปัจจุบัน, เข้าถึงเมื่อ 28 กรกฎาคม 2565 เข้าถึงได้จาก <https://ir.swu.ac.th/jspui/handle/123456789/19348>
- สมชาย ชคตระการ. (ม.ป.ป.). ญ... เกษตรกรญี่ปุ่นจะถึงจุดอวสาน, เข้าถึงเมื่อ 30 สิงหาคม 2565 เข้าถึงได้จาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/japanese/article/view/51908>
- สุพิชฌาย์ รูโปบล. (2564). ปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียนญี่ปุ่น : กรณีศึกษาวิเคราะห์แอนิเมชันเรื่อง รักไร้เสียง (koe no katachi) (聲の形) (2016), เข้าถึงเมื่อ 23 มกราคม 2565 เข้าถึงได้จาก <http://isas.arts.su.ac.th/?p=5661>

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - นามสกุล	นางสาวบุษบา คำนุ
วัน เดือน ปีเกิด	8 มิถุนายน พ.ศ. 2543
ที่อยู่	14 หมู่ 1 ซอย 1 ตำบลพิหารแดง อำเภอเมืองฯ จังหวัดสุพรรณบุรี 72000
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2562 สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนสงวนหญิง พ.ศ. 2565 กำลังศึกษาในระดับปริญญาอักษรศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชา เอเชียศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์